

**КЮСТЕНДИЛСКИ ЧЕТЕНИЯ
2007**

**ЗАЕДНО ИЛИ РАЗДЕЛЕНИ
ЕВРОПА НА СЪЮЗИТЕ,
ЛИЧНОСТИТЕ И
РЕГИОНИТЕ**

ИФ-94

**Регионален исторически музей – Кюстендил
София • 2012**

МЕГАБАЗ. ЕДИН ПЕРСИЙСКИ ВОЕНАЧАЛНИК В ТРАКИЯ

Мирослав Издимирски

За първи път името на персийския военачалник Мегабаз се споменава в Херодотовото съчинение във връзка с похода на цар Дарий (521–486 г. пр. Хр.) срещу скитите. След като се върнал през Тракия до Тракийски Херсонес, Дарий преминал с армията си в Мала Азия при Сестос с помощта на кораби (Hdt. 4, 143, 1). В този контекст Дарий оставил персицеца Мегабаз като стратег на Европа (στратηγὸν +ν0 τῆς Ε-ρῆς Μεγυβαζου Ἰνδρα Περσην) с 80-хилядна армия (Hdt. 4, 143–144). От текста можем да направим извода, че Мегабаз е взел участие в скитската експедиция на цар Дарий. В рамките на тези си думи Херодот поставя и два анекдота за Мегабаз. Единият касае Великия цар и се отнася за желанието му да има толкова мегабазовци, колкото семки в един нар (Hdt. 4, 143). Това е притча от персийския двор, която се е разпространявала сред хелеспонтийските елини. Относно втората притча Херодот изрично твърди, че я представя според думите на „хелеспонтийците“ – Мегабаз нарекъл калхедонците слепи, защото, заселвайки се 17 години по-рано от бизантийците в своя град, са пропуснали да го основат на мястото на Бизантион (Hdt. 4, 144).

В качеството си на стратег на Европа Мегабаз имал за задача първо да покори „онези хелеспонтийци, които не били настроени приятелски към мидийците“ (Hdt. 4, 144). Тези събития могат да се обозначат като първи етап от операциите на Мегабаз на Балканите. Най-напред от всички хелеспонтийци персийският военачалник имал за задача да подчини Перинт (Hdt. 5, 1). Макар че се съпротивлявали храбро, по думите на Херодот, перинтийците били подчинени от Мегабаз и неговата армия (Hdt. 5, 2). За останалите завоевания на Мегабаз в рамките на Хелеспонтийския район Херодот не казва нищо повече. Следва вторият етап от операцията на персийския стратег на Европа, а именно – овладяването на Тракия. Херодот твърди, че Мегабаз повел армията си през Тракия, като покорявал под властта на Великия цар „всеки град и всяко племе от живеещите там“ (Hdt. 5, 2; Justin, 7, 1, 3). Това му било заповядано от Дарий. Твърде общото твърдение може да се отнесе към цяла Тракия, но

в един следващ пасаж Херодот прецизира собствените си думи. В него той твърди изрично, че Мегабаз успял да покори под властта на персите само „областта покрай морето“ (Hdt. 5, 10). В този смисъл твърдението, че персийската власт се е простирила до планината Хемус са несъстоятелни¹.

Херодот не проследява детайлно пътя на Мегабаз през крайбрежна Тракия. Следващият епизод, в който виждаме Мегабаз като основно действащо лице, е свързан с пеоните и тяхното преселение от Европа в Азия. Тези събития се разполагат в контекста на притчата за работливата пеонка, която накарала Дарий да заповяда на стратега на Тракия да завладее и пресели пеони в Азия (Hdt. 5, 12–17)². Историята с работливата пеонка довела до това, Дарий да изпрати писмо до Мегабаз с нареждането да покори пеоните и да ги пресели в Азия (Hdt. 5, 14). В този пасаж Мегабаз е наречен стратег на Тракия, а не на Европа, както дотогава твърди Бащата на историята. До този епизод очевидно персийската експанзия не е била достигнала до пеонските земи, защото тепърва Мегабаз се отправил на поход срещу тях, взимайки водачи от Тракия (Hdt. 5, 14). От пеонските племена Мегабаз успял да завладее сириопеоните, пеоплите, както и тези, които обитавали земите до езерото Прасиада (Hdt. 5, 15)³. Тези, които обаче били в земите около планината Пангей, доберите, агрианите, одомантите и тези, които обитавали при самото езеро Прасиада, не били покорени от Мегабаз (Hdt. 5, 16). Част от покорените със сила пеонски племена били преселени в Мала Азия, така както бил заповядал цар Дарий.

След военната операция срещу пеоните Мегабаз отправил поглед към Македония. Той изпратил 7-членна делегация в двора на Аминта, царят на Македония⁴. Тези седем най-знатни перси след него във войската трябвало да поискат от македонския владетел „земя и вода“ за персийския цар (Hdt. 5, 17; Justin 7, 1, 3). Персийските пратеници били приети първоначално добре от Аминта, но след това били погубени от сина му Александър, бъдещия, Филелин (Hdt. 5, 20). В този текст Александър, обръщайки се към персите, твърди, че баща му Аминта е хипарх на Македония. Този израз води до заключението, че Аминта вече се явява подчинен на цар Дарий управител на Македония. Впоследствие, за да успокои ситуацията, Александър дал собствената си сестра Гигая за жена на издирващия персите Бубарес, син на Мегабаз (Hdt. 5, 21).

Веднага след скитския си поход Дарий, вече в Сарди, дарил на Хистиай едонската област Миркин, която той трябвало да засели и да основе град (Hdt. 5, 11)⁵. Хистиай, тиранът на Милет, получил това заселище в благодарност, че спасил понтонния мост през Дунав по време на скитската експедиция на Великия цар. Скоро след това Хистиай започнал да укрепва мястото на поселището в Миркин (Hdt. 5, 23). Докато Хистиай основавал новото селище, Мегабаз пристигнал в Сарди. Научавайки за тези съ-

бития, той се противопоставил успешно на плановете на Хистиай и на решението на Дарий. Според него Хистиай представлявал заплаха и можел да предизвика „вътрешна война“, като укрепвал Миркин. Великият цар приел доводите на Мегабаз и върнал обратно Хистиай в Мала Азия, като му предложил да стане негов съветник (Hdt. 5, 23–24). С тези събития, разиграли се в Сарди, кариерата на Мегабаз като стратег на Европа (Тракия) приключва. Още в Сарди цар Дарий заменил Мегабаз с Отанес, син на Сисамнес, като „стратег на войските от крайморските области“ (Hdt. 5, 25). Отанес завладял повторно Бизантион и Калхедон, както и Антандрос в Трояда, и Лампонион. С помощта на кораби от Лесбос той овладял и Лемнос, и Имброс (Hdt. 5, 26–27).

За кариерата на Мегабаз, преди да стане стратег на Европа, не знаем нищо, но по косвени сведения в Херодотовото съчинение можем да направим определени изводи за неговото положение в рамките на персийската администрация. Много е вероятно Мегабаз, син на Мегабатес от Hdt. 7, 97, като командващ във флота на цар Ксеркс при операцията му срещу Гърция през 480 г. пр. Хр. да е друго лице, защото след като бил отзован от командването на персийската армия в Европа, Мегабаз вероятно прекратява военно-политическата си кариера. За това заключение могат да ни подсказат данните за кариерата и делата на членове на неговото семейство, по-точно неговите синове, които го наследили като активни персийски администратори и военни. Още в операцията му по тракийското Егейско крайбрежие участвал и един негов син, Бубарес (Hdt. 5, 21). Той се оженил за сестрата на Александър, Гигая. Същият този Бубарес участва по-късно, към 483 г. пр. Хр., в прокопаването на канала през Атон (Hdt. 7, 22).

Един друг син на Мегабаз, Ойбарес, е засвидетелстван като сатрап на Хелеспонтийска Фригия с център Даскилейон⁶ към края на Йонийското въстание, т.е. към края на 90-те години на V в. пр. Хр. (Hdt. 6, 33)⁷. Фактът, че представител на семейството на Мегабаз е сатрап в Хелеспонтийска Фригия, според мен, може да ни отведе до предположението, че самият Мегабаз вероятно е бил сатрап в тази провинция преди своя син⁸. Това е нормална практика в рамките на Ахеменидската монархия. Вероятно до 90-те години на V в. пр. Хр. Мегабаз е бил сатрап в Даскилейон. Изглежда по време на своите операции на Балканите той действа като сатрап на Хелеспонтийска Фригия и стратег на Европа (Тракия). Началото на неговото сатрапство в Даскилейон може да се постави веднага след като сатрапа на Сарди Оройтес убил Митробатес, който бил сатрап на Даскилейон към края на 20-те години на VI в. пр. Хр. (Hdt. 3, 120–128).

Трети син на Мегабаз, Мегабатес, участвал в морската операция срещу остров Наксос към 500/499 г. пр. Хр. (Hdt. 5, 32–35; 7, 97) и е сатрап в Даскилейон в началото на 70-те години на V в. пр. Хр. (Thuc. 1, 129).

От всичко казано могат да се направят определени изводи за характера на персийската власт на Балканите и нейното структуриране по отношение на Тракия. В началния етап от завоеванието по-скоро персийският владетел Дарий управлява пряко новоприсъединените територии от Балканска Тракия. Това е видно добре от неговите заповеди да бъдат преселени пеоните в Мала Азия (Hdt. 5, 12–17). В подкрепа на това становище може да се изтъкне и, че Дарий назначава Хистиай за хипарх на Миркин (Hdt. 5, 11)⁹. Ново доказателство за тази теза представлява и стореното от цар Ксеркс в контекста на балканската му експедиция. Той поставя нови управители в персийските опорни пунктове на Балканите. Първоначално управителите били назначени лично от Дарий (Hdt. 7, 106–107), а след това новите управители – от цар Ксеркс. Едновременно с това съществувала и длъжността „стратег на Европа“, която била поета от Мегабаз. Той разполагал с пълното военно командване на персийските сили в Тракия.

БЕЛЕЖКИ

¹ *Hammond, N. G. L.* The Extent of Persian Occupation in Thrace. – Chiron, 1980, No 10, 53–61.

² *Delev, P.* The Deportation of the Paeonians in Herodotus. – In: Thracia 13. Studia in memoriam Velizari Velkov. Serdicae, 2000, 49–53; *Hirsch, St.* The deportation of the Paeonians: Persian imperial Strategies and the experiences of the Thracian deportees. – In: VI Symposium Internazionale di Tracologia. I Traci nel Mediterraneo. Roma, 1992, 230–239.

³ *Delev, P.* Tribes, Poleis and Imperial Aggression in the Lower Strymon Area during the 5-th century BC. – In: 10-th International Congress of Thracology. Komotini – Alexandroupoli, 18–23 October, 2005.

⁴ *Ботева-Боянова, Д.* Проблеми на тракийската история и култура. С., 2000, 135–137.

⁵ *Badian, E.* Persians and Milesians in Thrace c. 510 BC. – In: 10-th International Congress of Thracology...

⁶ *Weiskopf, M.* Daskylium. – Encyclopedia Iranica, 2, 753–756.

⁷ За персийската сатрапия Хелеспонтийска Фригия вж.: *Schmitt, R.* Die achämenidische Satrapie *tayaiy drayahya*. – Historia 21, 1972, 522–527; *Sekunda, N.* Persian Settlement in Hellespontine Phrygia. – In: A. Kuhrt and H. Sancisi-Weerdenburg (eds). Achaemenid History III. Method and Theory. Leiden, 1988, 175–96.

⁸ *Weiskopf, M.* Цит. съч.

⁹ Това не е изрично заявено от Херодот, но се подкрепя от логиката на Херодотовия разказ.